

**शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर**  
**दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र**  
**एम. ए. भाग २ सत्र ३ व ४ अर्थशास्त्र**  
**ऑक्टोबर/नोव्हेंबर २०२५ परीक्षा**

आपण दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्रामध्ये प्रवेश घेतल्याबद्दल आपले स्वागत. शैक्षणिक वर्ष २०२४ — २०२५ पासून राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार एम. ए. भाग २ चा अभ्यासक्रम सुधारित करण्यात आला आहे. सदर सुधारित अभ्यासक्रमानुसारचे सत्र ३ व ४ चे स्वाध्याय प्रश्न सोबत देत आहोत. सदरचे स्वाध्याय खाली दिलेल्या नियमावलीप्रमाणे पूर्ण करून आपल्या अभ्यास केंद्राकडे जमा करणे आवश्यक आहे. दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्राच्या मुख्य कार्यालयामध्ये स्वाध्याय स्वीकारले जाणार नाहीत.

**नियम :**

1. विद्यार्थ्यांनी तुम्ही निवडलेल्या प्रत्येक पेपरसाठी एक असे स्वाध्याय पूर्ण करावयाचे आहेत. स्वाध्याय लिहिण्याकरिता आखीव कागद / A4 size paper वापरावा.
2. स्वाध्याय उत्तरपत्रिकेच्या मुखपृष्ठावर आपण प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे नाव, वर्ष, तुमचा परीक्षेचा बैठक क्रमांक, नोंदणीप्रमाणे नाव, पत्ता (कायमस्वरूपी), विषय, PRN व मोबाईल नंबर (कायमस्वरूपी) लिहिणे आवश्यक आहे. (मुख्यपृष्ठ / Cover Page यासोबत दिलेले आहे ते Download करून वापरावे)
3. लिहून पूर्ण केलेले सर्व पेपर्सच्या स्वाध्यायावर आपला परीक्षा बैठक क्रमांक (Exam seat No.) लिहूनच प्रवेशासाठी निवडलेल्या अभ्यास केंद्रावर विहित वेळेत पोहोच करावेत (बैठक क्रमांक विद्यापीठाच्या [www.unishivaji.ac.in](http://www.unishivaji.ac.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध होतील.) स्वाध्याय जमा करताना स्वाध्यायासोबत हॉलतिकीटची झेरोक्स प्रत जोडावी.
4. विद्यार्थ्यांनी आपल्या स्वाध्याय उत्तरपत्रिका हॉलतिकीट प्राप्त झालेनंतर तातडीने आपल्या अभ्यासकेंद्रावर जमा कराव्यात.
5. एकदा स्वाध्यायांचे मूल्यांकन झाल्यानंतर त्यांचे पूर्णमुल्यांकन व श्रेणीसुधार केले जाणार नाही. त्याची फोटोकॉपी मिळणार नाही.
6. जे विद्यार्थी दिलेल्या वेळेत स्वाध्याय जमा करतील त्याच विद्यार्थ्यांना स्वाध्यायाचे गुण दिले जातील. जे विद्यार्थी स्वाध्याय जमा करणार नाहीत अशा विद्यार्थ्यांना स्वाध्यायाचे गुण दिले जाणार नाहीत. त्यास दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र जबाबदार राहणार नाही.

## विशेष सूचना

- दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्राच्या सर्व मान्यताप्राप्त अभ्यासकेंद्रावर संपर्क सत्राचे आयोजन केले जाते. तरी विद्यार्थ्यांनी वेळोवेळी अभ्यास केंद्र समन्वयक यांच्याशी संपर्क साधून संपर्क सत्र, परीक्षा वेळापत्रक, हॉलतिकीट, निकाल इत्यादी बाबत माहिती घ्यावी. तसेच वेळोवेळी विद्यापीठ संकेतस्थळाला भेट देवून अद्ययावत माहिती जाणून घ्यावी.
- आपण निवडलेल्या विषयाप्रमाणे स्वयंअध्ययन साहित्य घेणे, आपल्या पाठयक्रमाचा अभ्यासक्रम (Syllabus) प्राप्त करून घेणे व त्याप्रमाणे अध्ययन करणेची जबाबदारी विद्यार्थ्यांची आहे.
- आपल्या रजिस्ट्रेशन फॉर्मवर असलेल्या अभ्यासकेंद्रामध्येच स्वाध्याय जमा करावयाचे आहेत जर दुसऱ्या अभ्यासकेंद्रावर स्वाध्याय जमा केले तर स्वाध्यायाचे गुण आपल्या गुणपत्रिकेवर येणार नाहीत व त्यासाठी दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र जबाबदार असणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

स्वाध्याय उत्तर पत्रिकेचे मुखपृष्ठ (Cover Page)

अभ्यासक्रमाचे नांव : .....

(बी.ए./बी.कॉम. भाग 1 एम.ए./एम कॉम भाग 1 व 2)

सत्र : .....

(पहिले/दूसरे/तिसरे/चौथे/पाचवे/सहावे)

विषय : .....

परीक्षा बैठक क्रमांक

1. अभ्यास केंद्राचे नाव -----

2. विद्यार्थ्याचे पूर्ण नाव -----

3. पूर्ण पत्ता : -----

-----

----- पिन कोड नं.-----

4. मोबाईल क्रमांक : लॅण्डलाईन क्रमांक :

5. अभ्यासक्रमाचे नाव : ----- सत्र -----

6. पेपरचे नाव : -----

7. पेपर क्रमांक : -----

8. सबजेक्ट कोड : -----

9. परीक्षा बैठक क्रमांक -----

(ज्या परीक्षेसाठी स्वाध्याय जमा करत आहे)

10. पी.आर.एन. : -----

11. स्वाध्याय जमा करण्याचा दिनांक : -----

12. विद्यार्थ्याची स्वाक्षरी : -----

(फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता)

मिळालेले गुण : -----

परीक्षकांची स्वाक्षरी : -----

M.A. Part II Sem. III and IV Economics  
Assignment Question October/November 2025 Exam

एम. ए. भाग २ सत्र ३ व ४ अर्थशास्त्र  
स्वाध्याय प्रश्न ऑक्टोबर/नोव्हेंबर २०२५ परीक्षा

---

M.A. Part II Sem III Economics : Statistics in Economic Analysis

- 1 केंद्रीय प्रवृत्तीची अर्थ ,संकल्पना आणि परिमाण मापनपद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

- 2 प्रतिगमनाचा अर्थ संकल्पना आणि पद्धती स्पष्ट करून खालील दिलेल्या उपभोग (C) आणि उत्पन्न (y)च्या माहितीच्या आधारे प्रतिगमन समीकरण तयार करा

|             |     |     |     |     |     |
|-------------|-----|-----|-----|-----|-----|
| Income      | 90  | 95  | 100 | 105 | 110 |
| Consumption | 100 | 105 | 115 | 125 | 135 |

- 1 Explain in detail the meaning, concept and measurement method of central tendency  
OR  
2 Explaining the meaning concepts and methods of regression creates a regression on equation based on the following consumption (S) and income (y) information.

|             |     |     |     |     |     |
|-------------|-----|-----|-----|-----|-----|
| Income      | 90  | 95  | 100 | 105 | 110 |
| Consumption | 100 | 105 | 115 | 125 | 135 |

---

M.A. Part II Sem III Economics : Macro Economic Analysis

- 1 राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अर्थ व मापनाच्या पद्धती आणि चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.

किंवा

- 2 IS-LM प्रतिमान स्पष्ट करा

- 1 Write in detail the meaning measuring national income and the cynical flow of National income

OR

- 2 Explain the IS-LM Model

---

M.A. Part II Sem III Economics : Indian Public Finance

- 1 अॅरोचा अशक्य प्रमेय आणि सॅम्युअलसन यांचा उपयोगिता संभाव्यता वक्र सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

- 2 क्षतिपूरक तत्व म्हणजे काय सांगून हिक्स यांचे चार उपभोक्ता संतोषाधिक्य संकल्पना स्पष्ट करा.

- 1 Explain Arrow's impossibility theorem and Samuelson's utility probability curve in detail.

OR

- 2 Explain Hicks' four concepts of consumer satisfaction by stating what compensatory principle is.
-

M.A. Part II Sem III Economics : Demography

- 1 मालथसचा लोकसंख्या संक्रमणाचा सिध्दांत सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

- 2 भारतीय लोकसंख्येची रचना स्पष्ट करा.

- 1 Explain Malthus theory of Population Transition in detail.

OR

- 2 Explain the structure of Indian Population
- 

M.A. Part II Sem III Economics : Economics of Labour

- 1 बेरोजगारीचा अर्थ कारणे व प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

- 2 दुस-या श्रम आयोगाच्या शिफारशी स्पष्ट करा.

- 1 Explain the meaning causes and types of unemployment

OR

- 2 Explain the recommendations of the second Labour Commission.
- 

M.A. Part II Sem III Economics : Economics of Transport and Communications

- 1 जल वाहतूकीची व्याप्ती व महत्व विशद करुन भारतातील प्रमुख बंदरांच्या विकासाचा आढावा व महत्व विशद करा.

किंवा

- 2 वाहतुकीचे प्रकार स्पष्ट करुन अर्थव्यवस्थेतील त्यांचे महत्व विषद करा.

- 1 Review and explain the importance of development of major ports in India by detailing the scope and importance of water transport.

OR

- 2 Explain the meaning of transport and explain its importance in economy.
- 

M.A. Part II Sem III Economics : Basics of Share Market

- 1 सेबीची कार्ये व जबाबदारी स्पष्ट करा

किंवा

- 2 प्राथमिक बाजाराचा अर्थ आणि कार्य स्पष्ट करा

- 1 Explain the functions and responsibilities of SEBI

OR

- 2 Explain the meaning and function of primary market
-

M.A. Part II Sem IV Economics : International Economics

1 आंतरराष्ट्रीय व्यापार संदर्भात हेकचेर.ओहलिन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा-

किंवा

2 व्यवहारतोलाचा अर्थ, संरचना आणि व्यवहारतोलातील असमतोलांचे प्रकार स्पष्ट करा.

1 Explain in detail the Heckcher-Ohlin theory in the context of international trade

OR

2 Explain the meaning, structure and types of imbalances in balance of trade

---

M.A. Part II Sem IV Economics : Economics of Growth and Development

1 कार्लमार्क्स यांचा सामाजिक बदल, अतिरिक्त मूल्य आणि नफ्याचा सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे टिकात्मक परीक्षण करा.

किंवा

2 विकसनशील देशांमधील राज्यकोषीय धोरण आणि वित्तीय धोरणांची भूमिका स्पष्ट करा

1 Explain Karl Marx's theory of social change, surplus value and profit and critically examine it

OR

2 Explain the role of fiscal policy and monetary policies in developing countries

---

M.A. Part II Sem IV Economics : Co-operative Thoughts and Administration

1 नेतृत्वाचा अर्थ आणि सहकारातील डॉ. विठ्ठलराव विखे-पाटील आणि वसंतदादा पाटील यांचे योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

2 सहकाराचा अर्थ सांगून सहकारामधील वैकूठलाल मेहता आणि डी. आर. गाडगीळ यांचे सहकार विषयक विचार स्पष्ट करा.

1 Meaning of Leadership and Explain the Co-operation. Contribution of Dr. Vitthalrao Vikhe-Patil and Vasantdada Patil

OR

2 Vaikuthlal Mehta and D. R. Gadgil's Explain thoughts on co-operation

---

M.A. Part II Sem IV Economics : Advanced Banking

1 वित्तीय जोखमीचे प्रकार व व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करून मालमत्ता दायित्व समितीची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

2 इंटरनेट आणि मोबाईल बँकींगचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याबाबतच्या आरबीआय च्या मार्गदर्शक सूचना स्पष्ट करा.

1 Explain the function of Asset Liability Committee by explaining types of financial risk and principles of management.

OR

2 Explain the nature of internet and mobile banking and explain RBI's guidelines on the same

---

M.A. Part II Sem IV Economics : Welfare Economics.

- 1 उपभोक्ता संतोषाधिक्य संकल्पना स्पष्ट करून हिक्स यांचे चार उपभोक्ता संतोषाधिक्य सविस्तर स्पष्ट करा.  
किंवा
- 2 करार वक्र आणि सॅम्युअलसन यांचा उपयोगिता संभाव्यता वक्र सविस्तर स्पष्ट करा.

- 1 Explain the concept of consumer satisfaction and explain Hicks' four consumer satisfaction in detail.

OR

- 2 Explain in detail contract curve and Samuelson's utility probability curve.
- 

M.A. Part II Sem IV Economics : Consumer Rights and Protection

- 1 ग्राहकाचे हक्क आणि जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.  
किंवा
- 2 ग्राहक संरक्षण कायदा 1986 सविस्तर स्पष्ट करा.

- 1 Explain the customer's rights and responsibilities.

OR

- 2 Explain the Consumer Protection Act 1986 in detail.
-